

15. *Vas Olga: A misztika hatása kódexirodalmunkra.* Budapest, a szerző kiadása, 1937. 8.-r. 75 l.

Az értekezés szerzője nehéz, de érdekes feladatot tűzött maga elé: meg akarja mutatni, miképen kapcsolódott be a középkor magyar szerzetesvilága kódexeink tanúsága szerint talán az első szélesebb körben elterjedő nemzetközi eszmeáramlatba, a miszticizmusba. Végigkíséri a miszticizmus kialakulását, annak bölcsőjétől, a *Védák* függelékét képező upanisádoktól kezdve a görögökön, perzsákon és zsidókon keresztül egészen a keresztény misztika alapjait képező újplatonizmusig. Ez és az öt követő őskeresztény misztika a pogánnyal szemben — melynek lényege az élvezet, a gyönyör — távoltartja magától az élet szépségeit s Isten köré csoportosítja gondolatait. Az idevezető út azonban nehez és fáradságos, mert az ilyen révtületben élők minden földi gondolatot távol kell magától tartania — ezt a misztikus érzések által éri el. Részletesen foglalkozik a szerző a keresztény miszticizmus legkiemelkedőbb egyéniségével, szt. Ágostonnal, s látjuk, hogy a keresztény miszticizmus megalapítója hogyan egyezteteti a platonikus elméletet a kereszténység eszméjével. Követői közül Johannes Scotus, Eriugena, Assisi szt. Ferenc és szt. Bonaventura ragadja meg leginkább a szerző figyelmét. Bemutatja a kereszties hadjárat hatását a vallásnak a kolduló szerzetek útján való demokratizálódására, de nem felejtkezik meg a nagy német misztikusokról sem.

A misztikus eszmetörédekeket tartalmazó magyar kódexeket — teljesen és tudatosan a miszticizmus hatása alatt egy magyar szerzetes sem állt — ferences, domonkos, pálos és vitás eredetű kódexekre osztja fel. Kétségtelen, az első csoport a leggazdagabb és legértékesebb: szt. Ferenc fiai értették meg és élték át leginkább mesterük misztikus világnézetét. A szt. Ferenc életét és misztikus látomásait tartalmazó Jókai-kódex mellett a Temesvári Pelbárt latin szövegeit fordító Nagyszombati-kódexben találta a szerző a legtöbb misztikus anyagot. A domonkos kódexek körül a legfigyelemreméltóbb a Winkler és az Érsekújvári-kódex — ez utóbbi az erősen misztikus életű sienai szt. Katalin esodáit részletezi. A vitás eredetű kódexek közül kiemelkedik mind misztikus vonatkozásai, mind gazdag forrásai miatt a karthausi névtelen Érdy-kódexe.

A szerzőnek van tárgyismerete s van szempontja a kutatás eredményeinek rendszerbefoglalására. Mindazonáltal helyesebbnek tartottuk volna, ha Temesvári Pelbártnak, a miszticizmus egyetlen önálló és nemzetközi jelentőségű magyar képviselőjének szerepét élénkebb megvilágításban kaptuk volna, s ha szerző egységesebben, szervesehben felépített dolgozatban a miszticizmus kétségtelenül meglevő magyar vonásait is bemutatta volna.

BERCZIK ÁRPÁD.